

Bornholm, Bornholm ... Den sidste rest af det danske Østersø-imperium ligger så langt mod øst, at russerne mener, de har noget at skulle have sagt dér. De har åbenbart ret. Stadigvæk.

Den stædige klippeø

Af BO BJØRNVIG

Øjvind Kyrø: *Det hemmelige Bornholm*. 258 sider. 299,95 kr. People'sPress.

At Bornholm stadig tilhører Rigsfællesskabet er lidt af et mirakel.

Da svenskerne ved Roskildefreden i 1658 tog Skåne, Halland og Blekinge, fik de Bornholm med i købet. Det fandt bornholmerne sig ikke i, de nedkæmpede den svenske garnison, roede i båd til København og meldte sig under den danske konges faner.

Maj 1945 var den gal igen: Mens Danmark fejrede Befrielsen, bombede russerne Nexø og Rønne den 7. og 8. maj 1945. Mange hundrede huse blev jævnet med jorden, ti blev dræbt og over 6.000 husvilde. Hvorfor? Fordi øens tyske kommandant kun ville overgive sig til en repræsentant fra De Allierede, og så tog russerne affære.

Men hvorfor sendte De Allierede så ikke én? Fordi Bornholms »skæbne« ikke var aftalt mellem Stalin og Vesten, og da De Allieredes øverstkommanderende, Eisenhower, ikke ville risikere at genere russerne, forbød han englænderne at sende en repræsentant til Bornholm for at modtage den tyske overgivelse.

Russernes bombning og efterfølgende besættelse gjorde den danske regering så skræmt, at den i de følgende ti måneder slet

Bornholmerne kan endelig fejre befrielsen i april 1946, da russerne har forladt øen. FOTOS: SCANPIX

ikke turde spørge russerne, om det ikke var på tide at forlade øen. Først i marts 1946 tog man sig sammen, og svaret var ja! En måned efter forlod den sidste russiske soldat Bornholm.

Hvorfor det gik så let, véd ingen med sikkerhed. Det ville undre, hvis Stalin ikke anså Bornholm for at have nogen særlig militær betydning. En mulig grund var, at han ville købe sig goodwill i Danmark, hvor kommunisterne stod ret stærkt. Med til historien

Ruiner efter russisk bombardement i 1945.

hører også, at den danske regering havde smisket hæmningsløst for den frygtede diktator i håb om at få ham til at slippe Bornholm ud af sine klør: Man inviterede højtstående russere til at bo på Angleterre og beværtede dem overdådigt, både i hovedstaden og på Bornholm, hvis amtmand forstod at spille det underdanige spil. Pinligt at læse om, men det virkede.

Historikeren Bent Jensen har peget på, at det netop var frygtsomheden, der var skyld i, at besættelsen trak ud. I næsten et år husede øen 7.000 fremmede soldater, som ikke opførte sig særlig godt, de drak og stjal og forulempede pigerne, men i forhold til deres fremfærd bare et par hundrede kilometer sydpå, var de eksemplariske. Tre soldater blev henrettet af deres egne for at statuere et eksempel. Derudover betalte Danmark to millioner kroner om måneden – cirka 40 millioner i dag – for gæsternes ophold.

Ifølge journalist og forfatter Øjvind Kyrø er ovenstående historie fra *Det hemmelige Bornholm* forbløffende ukendt i resten af Danmark og ikke nævnt i mange skolehistoriebøger. Men bornholmerne er vant til at føle sig udenfor og tage sagen i egen hånd. Således under Den Kolde Krig, hvor skiftende danske regeringer fortsat var så hunderædte for Sovjetunionen, at der kun måtte komme danske soldater til øen, ikke NATO-folk. Til gengæld kunne delegationer af højtstående russere regelmæssigt besøge øen og nedlægge kransen til minde om de russiske soldater, der »faldt« under »slaget« om Bornholm, der ifølge den officielle Sovjet-propaganda havde været voldsomt.

Den danske eftergivenhed toppede, da en socialdemokratisk forsvarsminister nærmest meldte Bornholm ud af Rigsfællesskabets medlemskab af NATO, og på et møde derovre sagde, at Bornholm ikke var rigtigt medlem af forsvarsalliancen.

Så øboerne forberedte sig på det værste: I forhold til indbyggerantallet var der dobbelt så mange medlemmer af Hjemmeværnet som i resten af Danmark, alene det mobile luftforsvar talte 250 mand, og øen var spækket med militærdepoter skjult i lader og andre »uskyl-digt« udseende bygninger. Derudover var mange med i en varslingstelefonkæde, så man kunne reagere hurtigt, hvis en trussel mod øen viste sig, ligesom der var omfattende beredskabsplaner om undsætning fra Sjælland.

At disse planer næppe var realistiske, vidste øboerne godt, og de havde ret: Bornholm var vigtig som første led i varslingskæden under et angreb fra øst, men et egentligt forsvar af øen havde man så at sige opgivet på forhånd. Lyttestationen på Dueodde var som NATOs mest fremskudte post mod øst en vigtig informationskilde om Warszawapagtens troppers bevægelser, hvilket fjenden i øst selvfølgelig var vidende om, så Bornholm var helt sikkert et af de første bombemål under en eventuel åben konflikt mellem Øst og Vest. Men trods frygten for den store fjende, udfordrede Danmark selv skæbnen i årene efter Anden Verdenskrig, da Bornholm blev udgangspunkt for både med agenter fra den engelske efterretningstjeneste, der tog til Baltikum og støttede modstandsbevægelsen der.

ØJVIND Kyrø's letlæste bog er ganske underholdende og blander historiske fakta fra andre bøger om emnet, især Bent Jensens *Den lange befrielse* og *Bjørnen og haren*, med journalistiske indslag, hvor bornholmere fortæller om deres oplevelser med flygtninge fra øst, om redningsaktioner til søs og om polske piloter, der landede deres MiG-jagere på øen.

Kun er tonen af forurettelse på øboernes vegne indimellem lidt anstrengende, for helt ærligt, hvad skulle resten af Danmark egentlig have gjort, når det mere eller mindre klart fremgik, at NATO ikke ville gå i krig for Bornholms skyld?

I dag er Bornholm igen i brændpunktet med den russiske Nord Stream 2-gasledning, som danskerne skal give tilladelse til. Igen véd vi ikke vores levende råd, for tør vi sige nej som USA kræver? Nej, truslen fra øst er ikke kun fortid. Folkemødet blev i 2014 »udsat« for russiske skin-angreb med fly, og NATO svarede året efter igen ved at lande to B-52-fly med faldskærmstropper; Søren Pind troede, det var russerne, der kom, da han så de sorte kæmpfly ude over vandet mod øst. Og dét mangler i bogen – at spillet er i gang igen.

Det store glidefald

PETER H. FOGTDAL

En guddommelig komedie om det globale glidefald

Turbine